

Chefsjustitieombudsmannen
Elisabeth Rynning**Fråga om Allmänna reklamationsnämndens behörighet att pröva tvist rörande advokatverksamhet**

Beslutet i korthet: Ett dödsbo hade ansökt om boutredningsman och en biträdande jurist vid en advokatbyrå hade tilldelats uppdraget. Efter att ha framfört klagomål över boutredningsmannens arbete till advokatbyrån hänvisades dödsboet till Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd. Den nämnden tog dock inte upp klagomål från juridiska personer, t.ex. dödsbon.

Dödsboet lämnade in en anmälan till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) som dock avvisade anmälan på den grunden att nämnden inte var behörig att pröva tvisten. ARN hänvisade till att arvodestvister och andra krav som en konsument riktar mot en advokat eller en advokatbyrå prövas av Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd. Enligt det regelverk som styr konsumenttvistnämndens verksamhet omfattas emellertid inte dödsbon av definitionen av konsument.

ChefsJO uttalar i beslutet att det inte finns någon regel som uttryckligen undantar tvister om advokatverksamhet från ARN:s verksamhetsområde. Sådana bestämmelser har dock funnits i tidigare gällande förordningar som reglerat ARN:s verksamhet.

Enligt chefsJO är det tydligt att lagstiftarens avsikt varit att undanta tvister som rör advokatverksamhet från ARN:s behörighetsområde och att den i ärendet uppkomna situationen verkar bero på omständigheter som lagstiftaren inte förutsett.

ChefsJO uttalar i beslutet att hon mot bakgrund av omständigheterna inte finner tillräcklig anledning att kritisera ARN för underlåtenheten att pröva dödsboets anmälan. Med hänvisning till den oklarhet som enligt chefsJO finns i lagstiftningen i de aktuella avseendena lämnas en kopia av beslutet till regeringen för kännedom.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 17 december 2019 framförde AA klagomål mot Allmänna reklamationsnämnden (ARN). Hon anförde bl.a. följande:

Hon är en av fyra delägare i ett dödsbo som hade ansökt om boutredningsman. Detta uppdrag fick en biträdande jurist vid en advokatbyrå. Dödsboet var missnöjt med boutredningsmannens arbete och framförde klagomål till advokatbyrån, som hänvisade dödsboet till Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd.

Den nämnden tog dock endast upp klagomål från konsumenter och inte från juridiska personer, t.ex. dödsbon.

Dödsboet skickade därefter en anmälan till ARN. Nämnden avvisade dock anmälan eftersom den inte ansåg sig behörig att pröva saken och hänvisade dödsboet till konsumenttvistnämnden. Dödsboet skickade efter detta in en ny anmälan till ARN, men nämnden betraktade denna som en begäran om omprövning av avvisningsbeslutet.

Utredning

Handlingar i ärendet begärdes in och granskades. En föredragande vid JO begärde även in muntliga upplysningar från ARN. Av handlingarna framgick bl.a. att AA genom en fullmakt hade företrätt dödsboet vid ARN, men att myndigheten hade registrerat AA, och inte dödsboet, som anmälare. ARN hade även genom ett beslut avvisat anmälan med hänvisning till att arvodestvister och andra ekonomiska krav som en konsument riktar mot en advokat eller advokatbyrå prövas av Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd. ARN ansåg sig därför inte behörig att pröva den aktuella tvisten.

Anmälan remitterades därefter till ARN för yttrande. JO begärde även att myndigheten skulle yttra sig över vissa frågor, vilka framgår av yttrandet. I sitt remissvar anförde ARN, genom nämndens ordförande, bl.a. följande:

Bakgrund

Den 13 maj 2019 anmälde AA Advokathuset Actus AB till ARN (Änr 2019-07534). Den 26 juni 2019 avvisade nämnden hennes anmälan med följande motivering:

Allmänna reklamationsnämnden prövar tvister efter anmälan av en konsument. Med konsument avses i nämndens instruktion dels en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet, dels dödsbon. Nämnden prövar dock inte alla tvister; en del tvister är undantagna. Arvodestvister och andra ekonomiska krav som en konsument riktar mot en advokat eller en advokatbyrå prövas av Sveriges advokatsamfundets Konsumenttvistnämnd. Allmänna reklamationsnämnden får därför inte pröva sådana tvister. Mot bakgrund av detta får nämnden inte pröva den tvist som anmälts i detta ärende.

Nämnden hänvisade härvid till 6 och 25 §§ förordningen (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden samt lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden.

Den 28 juni 2019 begärde AA ut samtliga handlingar i ärendet och den 18 juli 2019 inkom AA med en handling där det framgick att hon hade anmält ARN till JO.

Den 23 juli 2019 gjorde en handläggare på ARN följande anteckning.

Jag ringer anm och upplyser om möjligheten att göra en ny anm, anm svarar att hon vill att vi lägger upp en ny anm med de handlingar hon skickat in i ärendet. Upplyser om att en ny jurist kommer att titta på det nya ärendet men att jag inte kan föregripa en bedömning av vad den juristen kommer att komma fram till om nämndens behörighet. /BB.

Den 9 augusti 2019 lades ett omprövningsärende (änr 2019-12648) upp och de handlingar som kommit in efter det att AA fått sitt beslut flyttades över från det ursprungliga ärendet (änr 2019-07534) till omprövningsärendet. Den 15 augusti 2019 beslutade nämnden att inte bevilja omprövning.

Anmälan till JO

AA har anmält ARN till JO och gjort gällande att ARN borde ha prövat hennes tvist eftersom ARN enligt förordning (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden ska pröva anmälningar från dödsbon. Med anledning av M.S:s anmälan har JO ställt tre frågor till nämnden. Frågorna besvaras nedan.

Varför registrerades AA och inte dödsboet som anmälare?

Att AA registrerades som anmälare beror med största sannolikhet på att hon i det elektroniska anmälningsformuläret själv angett sig som anmälare. Denna uppgift fördes sedan med automatik in i ARN:s ärendehanteringssystem. Att uppgiften senare inte ändrades synes vara ett förbiseende från nämndens sida. ARN har vidtagit åtgärder i syfte att undvika att liknande misstag upprepas.

Anser ARN att nämnden inte är behörig att pröva arvodesfrågor mellan ett dödsbo och en advokat eller biträdande jurist vid en advokatbyrå?

ARN är en nämnd för alternativ tvistlösning som avses i 4 § första stycket lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden (1 § ARN:s instruktion). Myndigheten ska efter anmälan av en konsument rekommendera en lösning av bl.a. tvister mellan konsumenter och näringsidkare som härrör från ett avtal om köp av en vara, tjänst eller annan nyttinghet (3 §).

Med *konsument* avses enligt nämndens instruktion dels en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet, dels dödsbon. Denna definition skiljer sig från den definition som återfinns i EU-direktivet om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister där konsument definieras som ”en fysisk person som agerar för ändamål som faller utanför den egna närings- eller yrkesverksamheten”¹. ARN:s definition av konsument är alltså vidare än direktivets. Definitionen i ARN:s instruktion är även i allmänhet något vidare än enligt annan konsumenträttslig lagstiftning. Tillägget om dödsbon infördes i slutet av 1990-talet på begäran av ARN, så att även tvister avseende begravnings tjänster som anmäldes av dödsbon skulle kunna prövas av nämnden (se betänkande 1997/98:LU21 s. 35). Vid implementeringen av EU-direktivet fann utredningen att tillägget om dödsbon skulle vara kvar i instruktionen eftersom detta inte ansågs strida mot direktivet.²

ARN prövar inte tvister som kan prövas eller har prövats av en annan nämnd för alternativ tvistlösning som har godkänts enligt lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden (6 § ARN:s instruktion). Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd är en sådan nämnd. Konsumenttvistnämnden prövar arvodes tvister eller andra ekonomiska krav som en konsument riktar mot en advokat eller en advokatbyrå (57–58 §§ stadgarna för Sveriges advokatsamfund). Det innebär att ARN inte prövar tvister som rör advokatverksamhet.

---

¹ Se artikel 4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG.

² Se SOU 2014:47 s. 178.

Redan innan Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd inrättades fanns det ett undantag i ARN:s instruktion för tvister rörande advokatverksamhet.³ Detta undantag var föremål för en ingående diskussion vid implementeringen av EU-direktivet.⁴ Den slutsats som utredningen kom fram till var att konsumenttvister rörande advokatverksamhet även i fortsättningen skulle undantas från ARN:s kompetensområde. Detta eftersom den då planerade Konsumenttvistnämnden för advokatverksamhet levde upp till kraven enligt direktivet samt att den nämnden skulle komma att fylla en viktig funktion när det gällde prövning av konsumenttvister rörande advokatverksamhet.⁵ Frågan om Konsumenttvistnämndens definition av konsument även skulle omfatta dödsbon diskuterades inte.

Eftersom Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd inte prövar anmälningar från dödsbon finns det en lucka mellan ARN:s instruktion och stadgarna för Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd. En lucka som lagstiftaren inte verkar ha förutsett. Det står dock klart att lagstiftarens avsikt aldrig har varit att ARN ska pröva tvister rörande advokatverksamhet. Tvärtom var utredningens uttryckliga ståndpunkt att dessa tvister även i fortsättningen skulle undantas från ARN:s kompetensområde. Detta oaktat av att definitionen av konsument i ARN:s instruktion omfattar dödsbon.

ARN anser sig mot den ovan beskrivna bakgrunden inte vara behörig att pröva tvister som rör advokatverksamhet.

Vilka avvägningar gjorde ARN avseende anmälarens begäran som framfördes vid ett telefonsamtal den 23 juli 2019?

De avvägningar som gjordes med anledning av telefonsamtalet var att ett nytt ärende i form av ett omprövningsärende skulle läggas upp. Ett omprövningsärende lades därefter också upp den 9 augusti 2019 och nämnden fattade beslut i det ärendet den 15 augusti 2019.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

Rättslig reglering m.m.

Ett dödsbo räknas som ett självständigt rättssubjekt i form av en juridisk person (se Walin m.fl., Ärvdabalken Del II [Version 6z, JUNO], kommentaren till 18 kap. under rubriken Inledning).

Regler om ARN:s handläggning

ARN:s handläggning av tvister regleras i förordningen (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden. Av förordningens 2 § 1 framgår att med begreppet konsument i förordningen avses dels en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet, dels dödsbon.

Enligt förordningens 3 § ska ARN efter anmälan av en konsument rekommendera en lösning av bl.a. tvister mellan konsumenter och näringsidkare som härrör från ett avtal om köp av en vara, tjänst eller annan nyttighet.

---

³ Se 4 § 4 i numera upphävda förordning (2007:1041) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden.

⁴ Se SOU 2014:47.

⁵ Se SOU 2014:47 s. 192.

Reglerna i 5–8 §§ förordningen uppställer vissa begränsningar när det gäller ARN:s behörighet. I 6 § anges bl.a. att myndigheten inte prövar tvister som kan prövas eller har prövats av en nämnd för alternativ tvistlösning som har godkänts enligt lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden.

I 25 § föreskrivs bl.a. att om ARN inte är behörig att pröva en tvist enligt förordningen ska myndigheten avvisa ärendet.

Alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden

Enligt 1 § lagen om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden gäller lagen för alternativ tvistlösning som initieras av en konsument avseende hans eller hennes anspråk mot en näringsidkare, om anspråket härrör från avtal om köp av vara eller tjänst mellan konsumenten och näringsidkaren i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG, i den ursprungliga lydelsen (tvistlösningsdirektivet).

I lagens 2 § 1 anges att med nämnd för alternativ tvistlösning avses en tvistlösningsnämnd som har utsetts eller godkänts enligt den lagen. I punkten 3 definieras konsument som en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Av 8 b § förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet framgår att Kammarkollegiet som behörig myndighet ska fullgöra de uppgifter som följer av lagen om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden, alltså bl.a. utse och godkänna alternativa nämnder för alternativ tvistlösning. En sådan nämnd är Sveriges Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd (konsumenttvistnämnden).

Advokatsamfundets Konsumenttvistnämnd

Konsumenttvistnämndens verksamhet regleras i 52–68 §§ stadgarna för Sveriges advokatsamfund.

Av 57 § framgår att konsumenttvistnämnden ska pröva tvister mellan en konsument och en advokat eller advokatbyrå om en tjänst som advokaten eller advokatbyrån tillhandahållit konsumenten.

Enligt 58 § avses med konsument en fysisk person som agerar för ett ändamål som faller utanför den egna närings- eller yrkesverksamheten.

Enligt information på konsumenttvistnämndens sida på Advokatsamfundets webbplats är en advokattjänst i sammanhanget en tjänst som utförts av en advokat eller biträdande jurist på en advokatbyrå inom ramen för deras advokatverksamhet (advokatsamfundet.se/konsumenttvistnamnden/Vem-kan-vi-hjalpa/Har-du-ett-krav-mot-en-advokat/, 2020-10-12). Konsumenttvistnämnden har även i beslut prövat krav med anledning av arbete som utförts av

biträdande jurister (se bl.a. konsumenttvistnämndens beslut den 31 maj 2016, dnr KT-2016/0651).

Bedömning

Utredningen visar att ARN avvisade dödsboets anmälan på den grunden att nämnden inte var behörig att pröva tvisten. Som framgått av redogörelsen för den rättsliga regleringen ovan prövar Advokatsamfundets konsumenttvistnämnd anmälningar från konsumenter som rör advokatverksamhet. Till skillnad från de regler som styr ARN:s prövning av tvister omfattas inte dödsbon av definitionen av konsument enligt det regelverk som rör konsumenttvistnämndens verksamhet. Dödsboet hade alltså inte kunnat få sin sak prövad av konsumenttvistnämnden.

De begränsningar som uppställs i instruktionen för ARN när det gäller myndighetens behörighet avser, såvitt nu är i fråga, tvister som kan eller har prövats av en annan nämnd för alternativ tvistlösning. Det finns däremot inte någon regel som uttryckligen undantar tvister om advokatverksamhet från nämndens behörighetsområde. Sådana bestämmelser har dock, vilket ARN även har anfört, funnits i tidigare gällande förordningar som har reglerat ARN:s verksamhet (se bl.a. 4 § 4 i den numera upphävda förordningen [2007:1041] med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden). I äldre förarbeten har det även framhållits att ARN inte bör pröva ärenden som gäller advokattjänster (se prop. 1979/80:114 s. 16). Vid införandet av regleringen om alternativa tvistlösningar på konsumentområdet framfördes ingen annan uppfattning i den frågan (se bl.a. SOU 2014:47 s. 192).

Det är enligt min mening tydligt att lagstiftarens avsikt har varit att undanta tvister som rör advokatverksamhet från ARN:s behörighetsområde. Den i ärendet uppkomna situationen tycks alltså bero på omständigheter som lagstiftaren inte har förutsett. Även om det, lagtekniskt sett, inte verkar ha funnits något formellt hinder mot att ARN prövade den aktuella tvisten, är det tveksamt om detta skulle ha varit förenligt med lagstiftarens avsikt. Jag finner mot bakgrund av omständigheterna inte tillräcklig anledning att kritisera nämnden för underlåtenheten att pröva dödsboets anmälan. Med anledning av vad som kommit fram kring den oklarhet som finns i lagstiftningen i nu nämnda avseenden skickar jag dock en kopia av detta beslut till regeringen för kännedom.

Vad som i övrigt har kommit fram ger inte tillräcklig anledning till något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.